

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Begäran om yttrande över remiss Gode män och förvaltare - en översyn (SOU 2021:36)

Er beteckning: Ju2021/01883

Sammanfattning

Länstyrelsen i Norrbottens län (Länstyrelsen) tillstyrker i huvudsak utredningens förslag med kommentarer nedan.

Länstyrelsen avstyrker utredningens förslag om överförmyndarnämnd som obligatorisk organisationsform.

Länstyrelsen förordar att Skatteverket blir ansvarig myndighet för det nationella ställföreträdarregistret.

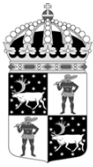
Avsnitt 6.4.1 Huvudmannen informeras om överförmyndarens granskning

Länstyrelsen anser att det av lagstiftningen bör framgå att informationen ska lämnas om det är lämpligt med hänsyn till huvudmannens situation, likväl bör det framgå att informationen inte ska lämnas om det inte är lämpligt.

Avsnitt 7.4.1 – stärkt skydd för huvudmannen

Länstyrelsen är positiv till förslaget. Länstyrelsen vill dock betona vikten av att överförmyndaren har tillgång till den kompetens och/eller till det stöd som behövs för att kunna göra väl avvägda bedömningar i fråga om vad anhöriga ska informeras om.

Länstyrelsen vill även belysa en brist avseende offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Av 11 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslag framgår att om en myndighet i verksamhet som avser tillsyn eller revision, får en sekretessreglerad uppgift från en annan myndighet, blir sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos den mottagande myndigheten. Första stycket tillämpas inte på en uppgift som ingår i ett beslut hos den mottagande myndigheten. När Länstyrelsen genomför tillsyn överförs således sekretessen från överförmyndaren till Länstyrelsen. Det finns dock inte någon bestämmelse gällande sekretess för anmälningar som inkommer till Länstyrelsen. Det

innebär att när till exempel huvudmän inkommer med information till Länsstyrelsen så omfattas dessa uppgifter inte av samma sekretessbestämmelser som hos överförmyndaren.

Avsnitt 8.5 Huvudmannens möjlighet att få information och stöd från överförmyndaren

Länsstyrelsen anser att den informationsöverlämning som avses bör ske redan innan beslut om anordnande av ställföreträdarskap.

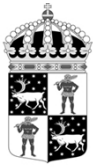
Avsnitt 11.4.1 Begreppen ekonomiska och personliga angelägenheter ska avgränsa ställföreträdarens uppdrag

Länsstyrelsen har inget att erinra mot utredningens förslag om förändrad terminologi, men konstaterar att frågan kring vad som ingår i respektive uppdrag kvarstår. Länsstyrelsen konstaterar att det idag uppstår situationer där felaktigheter beror på oklarheter kring vilka uppgifter som hör till respektive uppdrag. Länsstyrelsen ser att det finns behov av en mer detaljerad styrning för att undvika tillämpningsproblem, och vill betona vikten av att dessa begrepp definieras tydligt. Det nuvarande begreppet ”sörja för person” finns inte tydligt definierat i lag eller förarbeten. Det har i doktrin och praxis utarbetats en samsyn om vad begreppet innefattar, men tydlig styrning i lag eller förarbeten saknas.

Avsnitt 11.4.2 Överförmyndaren ska informera ställföreträdaren om vilka uppgifter som uppdraget förväntas omfatta

Länsstyrelsen konstaterar att en sådan informationsplikt kan leda till att den information som ges inte blir korrekt och att ställföreträdaren därför får en felaktig bild av uppdraget. Det är därför viktigt att det framgår att en del av ställföreträdarens uppgifter är just att sätta sig in i uppdraget och förstå vad det innebär. Överförmyndaren har vid denna tid inte heller fullständig information om vilka aspekter som kan bli aktuella i det specifika uppdraget. Överförmyndaren har exempelvis inte lagstöd att begära in ekonomisk information inför ett anordnande av ställföreträdarskap. I övrigt bör även sekretessfrågorna beaktas i detta förfarande. Det finns risk att känsliga uppgifter lämnas ut för de fall överförmyndarna åläggs informationsplikt i enlighet med utredningens förslag.

Länsstyrelsens uppfattning utifrån den tillsyn som görs är dock att överförmyndarna i mycket stor utsträckning redan idag informerar blivande ställföreträdare så gott det går utifrån den kunskap som finns tillgänglig hos överförmyndaren. Länsstyrelsen förordar istället utbildning för ställföreträdare om vad rollen innebär och vilka olika typer av åtgärder och bedömningar man kan ställas inför vilket skulle fylla syftet bättre inför ett nytt uppdrag.

Avsnitt 12.5 Utbildning för ställföreträdare

Länsstyrelsen är positiv till förslaget om att alla ställföreträdare, innan de utses, ska genomgå en introduktionsutbildning. Det bör dock förtydligas huruvida utbildningskravet även ska omfatta befintliga ställföreträdare. Vidare bör också förtydligas huruvida utebliven utbildning utgör grund för entledigande av ställföreträdare.

Avsnitt 15.6.1 Anställda ställföreträdare ska kunna förordnas när det är nödvändigt med hänsyn till den enskildes intressen

Länsstyrelsen är positiv till förslaget. Dock behöver regleringen avseende allmänna handlingar ses över i detta sammanhang. Det bör utredas huruvida inkomna handlingar hos kommunala förvaltarenheter, inom ramen för ett ställföreträdarskap, blir allmänna handlingar hos kommunen. Det bör också utredas på vilket sätt professionella ställföreträdare ska arvoderas då nuvarande reglering i föräldrabalken inte är helt ändamålsenlig vid en anställning med lön. Det bör exempelvis klargöras vad som gäller för de fall tjänstemännen erhåller lön från kommunen och huvudmannen därefter betalar arvodet till kommunen.

Avsnitt 16.5.3 Ökade befogenheter för överförmyndaren

Länsstyrelsen är positiv till att överförmyndaren ges större möjligheter att inhämta information.

Enligt 12 kap. 5 § FB är ställföreträdaren skyldig att fortlöpande för räkenskaper över sin förvaltning och göra anteckningar om sina åtgärder i övrigt.

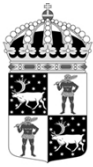
Enligt bestämmelsens förarbeten (se 1993/94:251 s. 213 f.) omfattar skyldigheten att ställföreträdaren ska ha en kassabok som visar inkomster och utgifter för varje år och att ställföreträdaren för varje år bör göra en sammanställning av tillgångar och skulder. Rör det sig om en mer omfattande förvaltning, bör vanliga regler om affärsmässig bokföring tillämpas. När det gäller mer betydande inkomst och utgiftsposter uttalar förarbetet att ställföreträdaren bör vara skyldig att skaffa och bevara verifikat exempelvis kvitton.

Länsstyrelsen anser att ställföreträdare kan behöva spara fler verifikationer än vad som nämns i förarbetena för att kunna visa att medel använts på ett korrekt sätt. För att de ökade befogenheterna för överförmyndarna ska få bättre genomslag krävs således en översyn av vilka uppgifter en ställföreträdare är skyldig att spara och bestämmelserna kring detta bör utökas.

Avsnitt 18.6.1 Regler om arvode bör i nuläget inte ändras

Den nuvarande regleringen fastslår att "Förordnade förmyndare, gode män och förvaltare har rätt till ett skäligt arvode för uppdraget" (se 12 kap. 16 § FB).

I bestämmelsen finns inte uttalat när arvodet ska erhållas. Länsstyrelsen anser att

bestämmelsen behöver regleras med en tidsgräns för hur långt tid efter uppdragets genomförande ställföreträdaren kan ansöka om och erhålla arvode. Länsstyrelsen konstaterar att det kan medföra svåra situationer för huvudmannen exempelvis i de fall där en ställföreträdare senare begär arvode för en tidigare period. Vem som ska stå kostnaden för arvodet under den aktuella perioden bestäms med ledning av huvudmannens inkomster och tillgångar det år som uppdraget utfördes. Det innebär att huvudmannen kan drabbas av kostnader flera år senare och då kanske inte ha samma ekonomiska tillgångar.

Avsnitt 20 Överförmyndarnämnd som obligatorisk organisationsform

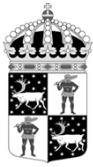
Länsstyrelsen avstyrker förslaget om nämnd som obligatorisk organisationsform. Länsstyrelsen delar utrednings bedömning om att organisationsformen inte är lika sårbar som med en ensam överförmyndare, men det är inte givet att organisationsformen i sig bidrar till stärkt rättssäkerhet eller ökad kompetens.

Länsstyrelsen anser däremot att gemensamma tjänstemannakanslier på ett mer ändamålsenligt sätt bidrar till mindre sårbara och kompetenta organisationer och där kan både nämnd och ensamma överförmyndare finnas representerade. Frågan om organisationsform bör således vara en fråga för varje kommun att bestämma utifrån sina förutsättningar.

Avsnitt 22.7.1 Överförmyndaren ska besluta i ärenden om godmanskap enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken

Länsstyrelsen tolkar förslaget som att överförmyndaren även ska kunna fatta beslut om att avslå en ansökan om godmanskap enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken om det inte är tvistigt mellan parterna. Länsstyrelsen vill lyfta fram att det kan finnas skäl för överförmyndaren att hålla nere antalet ställföreträdarskap som ligger under överförmyndarens tillsyn eller att avslå en ansökan för att det är svårt att rekrytera ställföreträdare. Att ett sådant beslut ska kunna överklagas är inte nödvändigtvis en trygghet eftersom många personer som söker om god man inte har förmågan att själva överklaga.

Länsstyrelsen vill också lyfta behovet av samordning mellan överförmyndarna i den här typen av ärenden då antalet beslutande överförmyndare blir fler än domstolarna idag. Länsstyrelsen konstaterar att överförmyndarna har olika rutiner för tillstyrkan/avstyrkan av ställföreträdarskap vilket riskerar att få konsekvenser när beslutsfattandet överflyttas från domstolarna till överförmyndarna.

Avsnitt 23 Ett centralt organ

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag och anser att ett centralt organ i form av en ny myndighet bör tilldelas de uppgifter som utredningen föreslår, med undantag för registeransvar, se nedan. Länsstyrelsen konstaterar att en sådan hantering är mest ändamålsenlig för den breda verksamheten från huvudman och ställföreträdare till överförmyndare. Länsstyrelsens uppfattning i frågan förutsätter att Länsstyrelsen behåller tillsyn och tillsynsvägledning såsom den är idag, i enlighet med utredningens förslag.

De uppdrag som avses tillfalla myndigheten är viktiga för utvecklingen inom rättsområdet och det är Länsstyrelsen uppfattning att ett centralt organ bör hantera dessa. Det finns en fördel med att separera tillsynsfunktionen från det organ som har ett mer rådgivande/stödjande uppdrag, även om det inte är något hinder för tillsynsmyndigheten att inom ramen för sitt tillsynsuppdrag ge stöd.

Länsstyrelsen delar dock även utredningens uppfattning om att relevant kunskap och erfarenhet för uppgifterna finns hos länsstyrelserna idag. Länsstyrelsernas samverkan i överförmyndarfrågor har också förbättrats med anledning av genomförda regeringsuppdrag, länsstyrelserna har samordnat tillsynen inte minst genom de riktlinjer som upprättats för överförmyndarnas verksamhet. För det fall uppgifterna därför tillfaller någon länsstyrelse med samordningsansvar är det av vikt att uppdraget är tydligt och att verksamheten tilldelas resurser. Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning om att frågorna i sådana fall lämpligast hanteras på en särskild avdelning för ställföreträdarfrågor. Uppgifterna bör vara väl avgränsade från länsstyrelsens övriga verksamhet för att utredningens förslag ska få genomslag i hela överförmyndarverksamheten.

Avsnitt 25.7.6 Registeransvarig myndighet

Länsstyrelsen avstyrker förslaget vad gäller att en ny central myndighet ska föra det nationella ställföreträdarregistret och ansvara för personuppgifterna. Länsstyrelsen anser att uppgiften mest ändamålsenligt borde hanteras av Skatteverket och folkbokföringen. Skatteverket torde ha goda möjligheter att administrera ett sådant register samt kunna tillhandahålla informationen till myndigheter, banker etc. Det kan inte heller bortses från att uppgifter om ställföreträdarskap har ett naturligt samband med de uppgifter som redan idag finns i folkbokföringen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lotta Finstorp med handläggare Hanna Mörtberg som föredragande. Chefsjurist Karin Hansson har varit medverkande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför nammunderskrift.

Länsstyrelsen
Norrbotten

YTTRANDE

Datum
2021-10-04

Diarienummer
203-8067-2021

6 (6)

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.